

Op excursie naar het verleden van Dendermonde

Onder leiding van Prof. em. André Van Doorselaer

Hendrik Hameeuw

Op zondag 24 oktober trok de V.O.B.o.W. op excursie naar Dendermonde, de stad aan de monding van de Dender in de Schelde, de stad van het Ros Beiaard, de geboortestad van professor André Van Doorselaer. André groeide er op, liep er school en kent de stad door en door. De directe aanleiding van deze V.O.B.o.W.-excursie is de tentoonstelling in het Zwijvekemuseum "Dendermonde van Kelten tot Karolingers". Prof. Van Doorselaer werkte mee aan de uitwerking van deze tentoonstelling. In het verleden was hij nauw betrokken bij verschillende archeologische opgravingen en onderzoeksprojecten waarvan het Dendermondse materiaal in het museum te bezichtigen is (Van Doorselaer 1958, 1999, De Bie 1996 en De Cock 2010).

Wandeling

De cursisten vertrokken voor hun rondleiding aan het station van Dendermonde, meteen wees onze gids op de harmonieuze post Eerste Wereldoorlog gevels is de Stationsstraat richting het centrum, de perfecte illustratie van het lot dat de garnizoensstad, dat Dendermonde tot in 1936 was, veelvuldig heeft moeten doorstaan. De heropgetrokken gevels zijn het directe gevolg van de acties van de Duitse troepen in 1914 toen deze in de stad vele wel uitgekozen plaatsen in brand staken. Dendermonde, met zijn sterk uitgebouwde militaire vestigingen rond de stad, kreeg zo een zware klap te verduren en zou er pas decennia later van herstellen.

Rondleiding door het Dendermonde van Prof. em. André Van Doorselaer
(Foto: J. Goderis)

Iets verder aan de gerestaureerde Brusselse poort krijgen we net buiten de oude stadslimieten een deel van de nog bewaarde vestigingen van de oude garnizoensstad te zien.

Via de Lindanusstraat lopen we de stad binnen tot aan de Oude Vest, een pas in 1949-50 gedempte middeleeuwse gracht. Met enige weemoed vertelt André Van Doorselaer over zijn kindertijd, toen langs de gracht op de kades bakstenen gelost werden en boeren uit de omgeving ze kwamen ophalen. De tocht gaat verder richting de monding van de Dender in het noordoosten van de stad. Tot enige verbazing stuiten we op een grote parking en werd net als de Oude Vest ook de monding van 'Dender in Schelde' gedempt. Door rechttrekkingen van de Dender ten westen van de stad ligt er nu anderhalve kilometer naar het noorden een kunstmatige mondig. Sommige deelnemers stelen zich de retorische vraag in hoeverre de excursie nu nog doorgaat in 'Dender-monde'.

Grote Markt

De groep wandelt verder richting het middeleeuwse centrum van de stad; prof. Van Doorselaer laat ons in het stratenplan, waaronder deze van de in een boog

aangelegde Koningin Astridlaan, lezen hoe we het oude stadscentrum kunnen herkennen in relatie tot de afgeronde vorm van de Grote Markt van Dendermonde; het zijn afdrukken van bekende vestigingsstructuren uit de vroege middeleeuwen.

Het Ros Beiaard is overal, beeld uit het stadhuis van Dendermonde.
(Foto: J. Goderis)

Eénmaal op de Oude Markt staan de deelnemers stil bij de daar gemaakte archeologische ontdekkingen naar aanleiding van de heraanleg van de markt in 2004, waaronder verschillende begravingen mogelijk te dateren in de 10de, begin 11de eeuw (Piet Buyse *et al.* 2007). Er kwam ook een klein deel van een kerk/kapel aan het licht, waarvan het grootste deel nu nog ononderzocht onder de huidige markt ligt. Schuin, rechts tegenover het stadhuis bevindt zich het oude Vleeshuis, nu een museum. De opstelling van een intact teruggevonden mammoet in het museum is er één van de meest in het oog springende opstellingen. Jef Eloy en André Van Doorselaer wijzen de groep verder nog op het statige gerestaureerde herenhuis schuin, links tegenover het stadhuis, het huis De Cop. In 2005 werd er een laat middeleeuwse aalput ontdekt en opgegraven (Beeckman en Lambrecht 2007). Ook het stadhuis zelf, de oude lakenhalle, kan even kort bezichtigd worden, de rijke verzameling schilderijen en

de niet te negeren beeldjes en verwijzingen naar het Ros Beiaard zijn alom tegenwoordig.

De excursie zet vaart richting de Onze-Lieve-Vrouwekerk, vlak naast het Heilige Maagdcollege, waar André in zijn jeugd school liep. Zo herinnert hij zich het voorval toen de kerktoren in 1940 afwaaide en op één van de koers van zijn school was terechtgekomen. De spits werd niet meer vervangen wat de kerk vandaag een robuust, archaisch karakter geeft. De prima onderhouden hoofdkerk huisvest twee schilderijen van Van Dyck en een zeer goed bewaarde Romaanse doopvont uit Doornikse kalksteen, vroege 12de eeuw. Op de doopvont is vooral de scène aan de kant van het schip van de kerk integrerend. Wat in eerste instantie een tafereel van het laatste avondmaal lijkt, is mogelijk de opname van Paulus in de gemeenschap van de apostelen; een tafereel dat goed past in de context van een doopvont.

Romaanse doopvont in de Onze-Lieve-Vrouwekerk te Dendermonde.
(Foto: J. Goderis)

Het middagmaal nuttigt de groep in de oudste herberg van Dendermonde, De Ooievaar op de Oude Markt. Tussen de soep en het hoofdgerecht frist prof. Van Doorselaer onze kennis van de Ros Beiaard legende met de vier heemskinderen op en ontdekken sommigen het Abdijbier Dendermonde.

Tentoonstelling

De namiddag staat gereserveerd voor het bezoek aan de tentoonstelling "Dendermonde van Kelten tot Karolingers" in het Zwijvekemuseum. Het museum biedt een overzicht van alle archeologische vondsten uit het Dendermondse. Prof. van Doorselaer was bij verschillende van deze onderzoeken nauw betrokken en weet de groep zo heel nauwkeurig het verleden van deze regio te verhelderen. Met groot enthousiasme linkt hij de goed uitgestalde vondsten aan de grote geleidelijke volksverschuivingen van de 4de-6de eeuw in dit deel van Noordwest-Europa. De collectie bestaat uit een verassend aantal zeer goed bewaarde wapens, werktuigen, aardewerk, glaswerk en sierraden. Ze illustreren perfect de hoogstaande toegepaste technologieën en de doorgemaakte evoluties van Kelten tot Karolingers. Als uitsmijter staat onze professor-gids met nadruk stil bij de mogelijk bekendste vondst uit het Dendermondse, de (en let op) zogenaamde 'snekken-kop' van Appels, een boegbeeld opgebaggerd in 1934 langs de oevers van de Schelde te Appels, ten westen van Dendermonde. Het Zwijvekemuseum heeft een kopie liggen (origineel in het British Museum) van dit in de literatuur nog te vaak verkeerdelijk gekende bewijsstuk voor de verre penetratie van de 'Vikingen' landinwaarts via de rivieren in onze contreien. Want niets blijkt minder waar te zijn. Reeds eerder werden vraagtekens geplaatst bij de stilistische kenmerken van deze drakenkop en dankzij een C14-datering van het hout, kon

het stuk rond 400 gedateerd worden (Bruce-Mitford 1970 en Moens 1993). Het boegbeeld is zo een stuk ouder dan de tijd van de Vikingen en moet afkomstig zijn geweest van de ingeweken Germaanse/Frankische volkeren aan het einde van de Romeinse periode.

André gids doorheen de tentoonstelling "Dendermonde van Kelten tot Karolingers" (Foto: J. Goderis)

In een lokale brasserie, met een koffie en een zoetigheid in de hand, sluit V.O.B.o.W. voorzitter Jozef Goderis af, André wordt hartelijk bedankt voor de organisatie en welgeslaagde excursie aan Dendermonde.

In 2009 organiseerde de studentenkring Alfa van de K.U.Leuven de tentoonstelling "Bagage van een Woelige Periode, de Vroege Middeleeuwen". V.O.B.o.W.-bestuurslid Suzanne De Cock schreef er in de bijhorende tentoonstellingcatalogoog een bijdrage over professor Van Doorselaer en zijn onderzoek i.v.m. de Merovingers; daarin ook kort aandacht voor zijn activiteiten in Dendermonde (De Cock 2010).

Bibliografie

Beeckman D en G. Lambrecht, *De cop doorgespoeld: een 16e-eeuwse beerputvulling anders bekeken*, Dendermonde 2007.

Bruce-Mitford R., Ships figure heads in the Migration Period and Early Middle Ages, in: *Antiquity* 44, 1970, 46-148.

Buyse P., L. Meganck, E. Vandeweghe en R. Vervoort, *De Grote Markt van Dendermonde van boven tot onder bekeken*, Gent, 2007.

De Bie J., André Van Doorselaer. Portret van een actief leven, in: M. Lodewijckx (ed.), *Archaeological and Historical Aspects of West-European Societies. Album Amicorum André Van Doorselaer* (Acta Archaeologica Lovaniensia Monographiae 8), Leuven 1996, 10-19.

De Cock S., Prof. Em. Dr. A. Van Doorselaer en de Merovingers, in: Th. Dhoop, M. Lodewijckx, B. Meijns en K. Pazmany (eds.), *Bagage van een woelige periode : de Vroege Middeleeuwen*, Leuven 2010.

Moens T., *Bodem- en baggervondsten uit Appels*, Dendermonde 1993.

Van Doorselaer A., De Merovingische begraafplaats te Sint-Gillis-bij-Dendermonde, in: *Gedenkschriften van de Oudheidkundige Kring van het Land van Dendermonde, Buitengewone uitgaven, Nr XVII*, Dendermonde 1958, 3-95.

Van Doorselaer A. en L. Opsteyn, *Saksische brandrestengaven op de Zwijvekekouter te Dendermonde*, VOBOV-Info 50, Zottegem 1999, 15-22.

